

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

ШЕВЧУК ВІОЛЕТТА ВЯЧЕСЛАВІВНА

УДК 65.9(2)25

**ТАРИФОУТВОРЕННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ КОМУНАЛЬНОЮ
ІНФРАСТРУКТУРОЮ НА МЕЗОРІВНІ**

Спеціальність 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2011

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківській національній академії міського господарства, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник кандидат економічних наук, доцент
Димченко Олена Володимирівна,
Харківська національна академія міського господарства,
доцент кафедри міської і регіональної економіки.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Амосов Олег Юрійович,
Харківський регіональний інститут Національної академії
державного управління при Президентові України,
заступник директора;

кандидат економічних наук, доцент,
Кравцова Любов Вікторівна,
Донецький університет економіки та права,
доцент кафедри економіки підприємства та менеджменту.

Захист відбудеться «18» листопада 2011 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.089.01 Харківської національної академії міського господарства за адресою: 61002, м. Харків, вул. Революції, 12, у залі засідання Вченої ради

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківської національної академії міського господарства за адресою: 61002, м. Харків, вул. Революції, 12.

Автореферат розісланий «18» жовтня 2011 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т.В.Момот

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У розвитку великих міст житлово-комунальне господарство відіграє одну з провідних ролей, адже саме на мезорівні формуються необхідні умови комфортного існування людей. Наразі склалася ситуація, коли відсутність раціонального та виваженого підходу до експлуатації комунальної інфраструктури і забезпечення її фінансової стійкості є причиною катастрофічного занепаду, що загрожує життєвим умовам і здоров'ю споживачів. Це надає житлово-комунальній галузі особливу соціальну значущість, а реформуванню комунальної галузі – статус пріоритетного напрямку державної політики.

Житлово-комунальне господарство здійснює прямий вплив на якість життя населення регіонів, але реформується вкрай повільно. Якість послуг залишається незадовільною, належних умов для подальшого розвитку галузі досі не створено. Започаткований у житлово-комунальному господарстві реформаційний процес не забезпечує очікуваних результатів із різних причин: невідпрацьований механізм управління реформами, інвестиційна привабливість галузі знаходиться на низькому рівні – більшість підприємств працюють у збитковому режимі, власних коштів на забезпечення експлуатаційних витрат не вистачає. Практично єдине джерело доходів підприємств комунального комплексу – основна діяльність, в якій усе вирішується за рахунок двох складових: величини тарифів і рівня сплати послуг споживачами. І те, і інше сьогодні невідрегульовано, у результаті чого галузь знаходиться в зоні ризику.

У житлово-комунальній галузі діє особливий механізм тарифної політики, який у нових умовах зазнає трансформацій, і потребує нового підходу до процесу тарифоутворення і вдосконалення процедури сплати за послуги. Удосконалення підходу до формування тарифу включає наступні основні напрями: надання суб'єктам господарювання можливості кваліфіковано й ефективно управляти майном, що належить за правом власності територіальній громаді; забезпечення його належного стану й ефективної експлуатації; пошук механізмів поповнення обігових коштів, не змінюючи розміру чинних тарифів; досягнення високої якості комунальних послуг і покращення благоустрою міської території.

Практичне значення удосконалення системи тарифоутворення в житлово-комунальному господарстві як однієї з соціально-економічних проблем урбанізації зумовлює необхідність наукових розробок у цій сфері і, відповідно, актуальність теми дослідження.

Вивченню різних наукових аспектів процесів надання житлово-комунальних послуг присвячено багато наукових досліджень зарубіжних учених-економістів: Д. Картера, Дж. Мілона, Д. Коена, Е. Кемпа. Проблеми ціноутворення, тарифного регулювання і підходи до подолання кризи в

житлово-комунальній сфері на регіональному та державному рівнях відображено в працях П.Т. Бубенка, Г.С. Волинського, Д.М. Жукова, І.С. Ільїна, Т.М. Качали, О.Ю. Кучеренка, Г.В. Ковалевського, Н.М. Матвєєвої, Г.І. Оніщука, А.М. Ряховської, С.Б. Сіваєва, В.І. Сергієнка, Г.М. Семчук, Ф.Г. Тагі-Заде, В.І. Тітяєва, В.І. Торкатюка, А.І. Фатахетдинової, Л.М. Чернишова, Т.П. Юр'євої, Л.М. Шутенка. Разом із цим аналіз сучасного стану досліджень свідчить про недостатність комплексних розробок у сфері тарифоутворення в системі житлово-комунального господарства України.

Невідкладність та соціальна значущість інституційних та економічних перетворень на шляху інтегрування галузі до ринкових умов диктують такі критерії розвитку комунального комплексу, як вдосконалення нормативної бази, системи тарифоутворення, підвищення якості інфраструктури, прозорість процесу встановлення і регулювання тарифів, комплексність прийняття управлінських рішень та інші соціально-економічні проблеми урбанізацій. Організаційно-методичний інструментарій реформування житлово-комунальної галузі потребує суттєвого втручання, зокрема у сфері впорядкування всіх процедур, пов'язаних з ефективним управлінням комунальною власністю.

На сучасному етапі для успішного проведення реформи з метою економічного зростання регіонів країни і забезпечення стабільного й ефективного функціонування житлово-комунального господарства, питання впровадження нових моделей тарифної політики як частини вдосконаленого механізму управління комунальною інфраструктурою на мезорівні має принципове і першочергове значення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до тематики наукових досліджень кафедри міської і регіональної економіки Харківської національної академії міського господарства. У рамках теми «Економічні проблеми розвитку підприємств ЖКГ: регіональний аспект» (№ ДР 01070000248, 2007 р.) автором проаналізовано засади інституту комунальної власності як економічної основи господарського комплексу міста.

Автор була виконавцем госпрозрахункової роботи Харківської національної академії міського господарства «Розрахунок норм та розрахунок тарифів на послуги, що надаються житлово-комунальним господарством газопромислового комплексу «Харківгазвидобування» (№ 2221/07 від 25.09.2007 р.). Внесок автора у виконання цієї науково-дослідної теми полягав у розробці економічно обґрунтованих тарифів на послуги водопостачання, водовідведення та теплопостачання.

Мета і завдання дослідження. Мета роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні і розробці практичних рекомендацій щодо формування

ефективної системи тарифоутворення та використання її в управлінні комунальною інфраструктурою на мезорівні.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність розв'язання наступних теоретичних, методичних і практичних завдань:

- провести аналіз стану, індикаторів розвитку, динаміки показників функціонування житлово-комунального господарства в Україні, виявити основні тенденції реформування галузі;
- дослідити основні теоретичні положення, концепції та методичні підходи до тарифоутворення на послуги підприємств комунального комплексу;
- визначити основні напрями ринкових перетворень у житлово-комунальному господарстві в Україні та інших країнах, обґрунтувати основні завдання проведення тарифної реформи на мезорівні, тобто на рівні господарювання в найбільш великих містах;
- охарактеризувати підприємства ЖКГ як суб'єктів природної монополії та розкрити особливості державного регулювання їх діяльності та встановлення тарифів;
- з'ясувати причини неприбутковості комунальних підприємств та встановити взаємозв'язок тарифної політики з комунальною інфраструктурою міста;
- розробити схему вдосконалення моделі формування тарифу на комунальні послуги та визначити можливості використання резервів для підвищення фінансової стійкості і ресурсної бази розвитку підприємств за рахунок поповнення оборотних коштів;
- надати рекомендації щодо практичного застосування запропонованої двокомпонентної моделі формування тарифів на комунальних підприємствах.

Об'єкт дослідження – процес тарифоутворення в комунальному комплексі.

Предметом дослідження є теоретичні та методичні положення формування тарифів у системі управління комунальною інфраструктурою на мезорівні.

Методи дослідження. У процесі дослідження для розв'язання окреслених завдань було використано: *комплексний підхід* до формування характеристик проблемної ситуації в житлово-комунальному господарстві, що дав змогу виділити специфіку підприємств галузі як систем з обмеженими ринковими умовами; *метод формалізації* – для уточнення змісту категорій «ціноутворення», «тарифи», «тарифна політика», «природні монополії» та ін.; у межах останнього методу для графічного і математичного опису елементів структури складного об'єкту ЖКГ і процесів економічного забезпечення його функціонування як цілісної системи використаний *метод граничного аналізу*.

Системно-структурний метод запропонований для виявлення зв'язків і чинників взаємодії між органами влади, комунальною інфраструктурою міста, виробничими об'єктами міської системи комунального комплексу і громадськістю. У роботі застосовано *методи групування інформації* для розробки порівняльних переваг, *табличне, графічне, аналітичне моделювання* для створення двокомпонентної моделі формування тарифу на послуги комунальних підприємств. *Метод порівняльного аналізу* використаний в аналізі показників роботи підприємств комунального комплексу та для визначення структури витрат відповідно до запропонованої моделі формування складу собівартості послуг комунальних підприємств.

В основу теоретико-методичного дослідження обраної теми покладено базові висновки економічної теорії ціноутворення, методико-концептуальні напрацювання видатних зарубіжних і вітчизняних учених, сучасні напрями наукової ідеології управління забезпеченням міст і регіонів комунальними послугами. Інформаційну базу досліджень становлять законодавчі і нормативно-правові акти, офіційні дані Державного комітету статистики України, дані обліку комунальних підприємств м. Харкова.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в розробці концептуально нового підходу до формування тарифів у комунальному комплексі, який дає змогу поповнення оборотних коштів підприємствами галузі.

У дисертації отримані наступні результати наукової новизни:

удосконалено:

- теоретико-методичний підхід до тарифоутворення в комунальному комплексі, який на підставі розробленої двокомпонентної моделі, на відміну від існуючих, дозволяє отримати оборотні кошти цільового призначення для фінансування заходів, спрямованих на підвищення рівня технічного стану комунальних підприємств без додаткового фінансування і забезпечує ефективне функціонування механізму управління комунальною власністю;

- модель формування тарифу на послуги комунальних підприємств, в основу якої покладено принципово новий алгоритм розподілу компенсаційних витрат на придбання активів виробничого призначення і використання й утримання в робочому стані майна, що належить за правом власності територіальній громаді. Запропонований алгоритм зменшує залежність тарифу від обсягу надання послуг і методики його розрахунку, проте дає змогу комунальному підприємству накопичувати оборотні кошти;

- визначення поняття «комунальна інфраструктура міста», яке окрім комплексу інженерного обладнання, споруд, об'єктів, мережевих систем, що використовуються в процесі виробництва і надання комунальних послуг,

включає системний механізм формування загальних умов для ефективної реалізації послуг;

- порядок структурного розподілу тарифу на дві компоненти, у результаті чого одна з них формується в окрему послугу «користування об'єктами міської комунальної інфраструктури» і, згідно з чинним законодавством не є об'єктом оподаткування податком на додану вартість, оскільки має статус державної і надається підприємствами комунального комплексу шляхом делегування повноважень органів місцевого самоврядування комунальному підприємству; інша компонента є платою за споживання матеріальних ресурсів;

набуло подальшого розвитку:

- визначення місця інституту комунальної власності на мезорівні як економічної основи господарського комплексу міста, що потребує реалізації заходів щодо зміни правового режиму використання об'єктів комунальної інфраструктури;

- система здійснення платежів за житлово-комунальні послуги та процесу отримання субсидій, що базується на засадах нової тарифної політики і сприяє підвищенню рівня фінансової стійкості підприємств комунального комплексу;

- напрями розширення функцій керуючого комунального підприємства стосовно виконання делегованих повноважень міського виконавчого комітету в частині впровадження інноваційних форм організаційної діяльності і залучення територіальної громади до участі в управлінні і розвитку комунальної власності.

Практичне значення отриманих результатів полягає в розвитку і вдосконаленні інструментарію обґрунтування і розв'язання завдань формування нової тарифної політики в комунальному комплексі, що адекватно відбиває інтереси всіх учасників надання й отримання комунальних послуг. Запропоновані науково-практичні розробки щодо удосконалення механізму управління комунальною інфраструктурою дають можливість професійної і відповідальної участі органів місцевого самоврядування в процесі формування тарифів на послуги, із залученням у цю сферу широких верств населення не тільки в якості споживачів послуг, але й як впливового регулятора і важеля міської економічної політики. Методичні розробки, викладені в дисертації, створюють умови покращення інвестиційного клімату в регіоні щодо вкладення капіталів в об'єкти комунального комплексу. Практичне впровадження результатів дослідження спрямоване на забезпечення умов виходу підприємств комунального комплексу на необхідний рівень рентабельності виробництва.

Результати дослідження впроваджено Юліївським житлово-комунальним господарством газопромислового управління «Харківгазвидобування» (акт впровадження № 114 від 1.03.2008 р.), Департаментом житлово-комунального господарства Харківської міської ради (акт впровадження № 10 від 31 травня

2010 р.), Департаментом бюджетів і фінансів Харківської міської ради (акт впровадження № 12 від 18 грудня 2009 р.), Управлінням житлово-комунального господарства Херсонської обласної державної адміністрації (акт впровадження № 15 від 08 листопада 2009 р.), а також у навчальному процесі ХНАМГ на кафедрі міської і регіональної економіки для викладання курсів: «Ціноутворення на підприємствах ЖКГ», «Інноваційно-інвестиційна діяльність комунальних підприємств», «Регіональна економіка та розміщення продуктивних сил» (акт упровадження від 19 травня 2010 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, що базується на проведених автором дослідженнях і містить нові, науково обґрунтовані положення зі створення теоретико-методичного підходу до тарифоутворення й удосконалення взаємозв'язку тарифної політики з управлінням комунальною інфраструктурою на мезорівні. Внесок автора в колективні наукові праці конкретизований у списку публікацій за темою дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дисертаційної роботи доповідалися й обговорювалися на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Інноваційний розвиток України» (Харків, 2007 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Соціально-економічні реформи в контексті інтеграційного вибору України» (Дніпропетровськ, 2007 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Конкурентоспроможність та інноваційний розвиток України: проблеми науки та практики» (Харків, 2007 р.), міжнародній конференції «Проблеми и перспективы развития жилищно-коммунального комплекса города» (Москва, 2008 р.), Науково-технічній конференції викладачів, аспірантів та співробітників ХНАМГ (Харків, 2008 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Україна в умовах глобальної конкуренції: стратегія випереджаючого розвитку» (Донецьк, 2010 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Ринкова трансформація національної економіки: досягнення теорії та проблеми практики» (Полтава, 2010 р.).

Публікації. За результатами наукових досліджень автором опубліковано 13 наукових праць, у тому числі 6 у спеціалізованих фахових виданнях України, загальним обсягом 3,0 ум.-друк. арк., зокрема і автору належить 2,8 ум.-друк. арк.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний обсяг дисертації 154 сторінок машинописного тексту до літератури, у тому числі 9 таблиць на 8 сторінках, 19 рисунків на 15 сторінках, список використаних джерел з 194 найменувань на 19 сторінках, 8 додатків на 16 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** розкрито актуальність обраної теми, визначено мету, завдання, предмет і об'єкт дослідження, обґрунтовано наукову новизну і практичне значення одержаних результатів.

У **першому розділі «Підходи до формування тарифів у комунальному комплексі»** проведено аналіз наукових праць і законодавчої бази щодо реформування галузі комунального господарства, зокрема тарифоутворення на послуги комунальних підприємств. Здійснене дослідження проблем функціонування галузі дозволяє зробити висновок, що небезпечний рівень зношення виробничих фондів на підприємствах галузі, недосконала система використання первинних ресурсів, висока енергоємність і низька ефективність управління комунальними системами, значні втрати ресурсів, незадовільна якість житлово-комунальних послуг, що надаються населенню, не може влаштувати суспільство і потребує рішучих дій із боку держави щодо подолання негативних тенденцій, які спостерігаються в галузі.

Дисертантом запропоновано вважати застосування терміну «житлово-комунальний комплекс» України, регіону, населеного пункту доцільним та сучасним на рівні з поняттям «житлово-комунальне господарство», оскільки у міжнародній статистичній практиці існують окремі галузі «електро-, газо-, тепlopостачання», а також «водопостачання, каналізація, управління відходами та рекультивація». З цих позицій житлово-комунальний комплекс розглядається як динамічна і специфічна система регіональної економіки, покликана здійснювати водо-, газо-, тепlopостачання, утримання житлового фонду й інженерних мереж, безперебійне забезпечення споживача електроенергією, підтримання на території міста якісного санітарного стану та ін.

Автором виділено шляхи і методи реформування ЖКГ у зарубіжних країнах, досвід яких може бути використаний в Україні і показує, що надання житлово-комунальних послуг може здійснюватися різними типами підприємств (державними і приватними, комерційними і некомерційними). Це означає, що для надійного і якісного функціонування підприємств у цій галузі важлива не стільки форма власності, скільки ефективність організації системи управління. Аналіз стану вітчизняного сектору житлово-комунального господарства та практика зарубіжних реформ показали, що світова система сформувала низку різновидів шляхів реформування тарифної політики, в яких головними напрямками є приватизація, розподіл функцій, самоуправління, реструктуризація тощо.

У дисертаційній роботі проаналізовано результати проведення реформ у житлово-комунальному комплексі України (рис.1) та оцінено рівень їх виконання.

роки																елементи і показники реформи
2015 рік (прогноз)	55-65	1100-1300	95	1100,0	1,500	9000	8000	55		98	200	32950	100%	0,5	35-40%	92
											170	20140		1,0	водопров. - каналіз.	86,6
											130	14580		2,0	мереж в авар. стані	76,4
											100	11215		6,5		62,6
2010 рік	73	440 (17%)	92,2	1066,6	1,866	11153	10579	12	868,9	94,4	66	9544	до 40%	10,0		51,4
	76	417 (16%)	91,5	1060,0	1,606	9612	9200		967,7	98,7	64	8750		1,1	60-70% жит. фонду	51,4
	80	415 (16%)	88,9	1057,6	1,313	9612	8752		1234,0	94-96	70	7014		3,4	потребує кап.	45
	81	354 (14%)	88,3	1052,0	0,861	9160	8146		1343,7	94-97	65	5376		5	ремонту	42,8
	83	361 (14%)	84,2	1049,2	1,121	9730	8060		1354,2	90-93	30	4366		2,2		36,9
2005 рік	86	358 (14%)	81,5	1046,4	1,682	8820	7560	28	1454,4	92-99	0	3631	до 15%	0,9		32,4
	87	404 (15%)	78,3	1040,0	1,101	8600	8700		2100,0	93-96		3080		1,2	50 % - рівень зносу осн.	29,8
	90	244 (10%)	75,4	1035,7	0,836	8551	8691		2300,0	96,4		2184		0,7	фондів	24,5
	92	202 (9%)	72,4	1031,7	0,891	8256	8592		4091,7	88,8		1210		0,6	ЖКГ	19,1
	94	інформація відсутня	72,4	1026,1	0,636	8220	7711		4476,9	88		560		0,8		14,3
2000 рік	95		69,1	1015,0	0,354	8172	8738	6	4878,4	79	0	450	до 10%	0,5		10,58
	95		64,1	1010,0	0,218	8191	6938								до 10% житлового фонду в ветхому стані	9,8
	95		57,5	1008,4		5762	5565									9,4
	95		49,2	1002,6		4440	4356									9,2
	95		41,8	995,2		3103	3008									9
1995 рік	95		33,7	978,3												9
		% обслуговування житл. фонду ЖЕКами														
		К-ть приватних підприємств (% обслуговування житл. фонду)														
		Рівень приватизації, %														
		Житловий фонд, заг. площа, млн м ²														
		Збитки, млрд. грн.														
		Кредитор. заборгованість, млн. грн.														
		Дебтор. заборгованість, млн. грн.														
		Залучено інвестицій, млн. грн.														
		Соц. допомога держави: субвенції, тис. грн.														
		Рівень оплати населенням ЖКП, %														
		Кількість служб єдиного замовника, од.														
		Кількість ОСББ, од.														
		Договори з населенням, %														
		Оновлення, модернізація осн. ф., млн. грн.														
		Рівень зносу осн. фондів, %														
		Встановлення лічильників, %														
напрямки програм реформування	Демонізація житлово-комунального господарства, створення конкурентного середовища на ринку ЖКП				Забезпечення беззбиткового функціонування підприємств житлово-комунального господарства				Організація ефективного управління у сфері виробництва і надання ЖКП				Технічне переоснащення житлово-комунального господарства			

Рис. 1. Динаміка показників результатів реформування житлово-комунального комплексу України

Процес реформування комунального комплексу відбувається відповідно до загальнодержавних програм, аналіз яких показує, що деякі положення не реалізовано або виконано не повністю: запланованого оновлення і технічної модернізації, залучення інвестицій, беззбиткового функціонування підприємств галузі не відбулося.

Успішне проведення реформи і забезпечення стабільного функціонування системи житлово-комунальних послуг потребує координації дій з боку законодавчого органу, державних органів виконавчої влади, обласних державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, комунальних підприємств, споживачів комунальних послуг, тобто реформа має охоплювати як державний рівень в цілому, так і локальні рівні комунального комплексу. Обов'язковою умовою здійснення реформи є зміна підходу до формування тарифу, удосконалення процедури сплати за послуги, поєднання економічних і управлінських механізмів.

У другому розділі «Дослідження взаємозв'язку систем тарифоутворення та управління комунальною інфраструктурою на мезорівні» уточнена специфіка та особливості послуг підприємств комунального комплексу. Надано класифікацію житлово-комунальних послуг, яка враховує такі аспекти послуги, як форма її надання, вид, характер

споживання та сплати і запропоновано методи роботи зі споживачами на предмет своєчасного погашення боргів. Визначено переваги і недоліки існуючих методів роботи з боржниками, що дозволяє вдосконалити систему збору оплати за спожиті послуги.

Основні елементи системи тарифоутворення як економічної підсистеми комунального комплексу представлені принципами тарифоутворення, законодавчо-нормативною базою, методологіями та стандартами бухгалтерського обліку і звітності. Методичне забезпечення формування тарифу на послуги комунальних підприємств є найслабшою ланкою в структурі елементів системи тарифоутворення, яка вимагає вдосконалення, ураховуючи при цьому інтереси виробників послуг, держави та споживачів.

Доцільність дослідження питання тарифоутворення обґрунтовано саме на мезорівні, тобто рівні найкрупніших міст, оскільки витрати на впровадження заходів щодо реформування галузі можуть забезпечити високий рівень окупності за наявності великих масштабів виробництва й обсягів комунальних послуг. Крім того, на мезорівні існує достатня науково-технічна база для здійснення перетворень у галузі. Визначаємо житлово-комунальний комплекс на мезорівні як сукупність технологічно й організаційно взаємопов'язаних соціально-економічних об'єктів, що забезпечують функціонування і розвиток найбільш великих міст за допомогою житлово-комунального обслуговування споживачів.

Економічною основою господарського комплексу міста є комунальна власність, ефективне управління якою полягає в поєднанні комплексного розвитку, забезпечення соціально гарантованого життєвого рівня населення міста та захисту інтересів підприємств комунального комплексу. Водночас, комунальна власність є матеріальною основою виконання повноважень органами місцевого самоврядування і розв'язання ключових проблем життєзабезпечення населення через надання послуг і вирішення інших соціально-економічних завдань на міській території. Отже, розвиток економіки на мезорівні є багатопроцесним механізмом міської економіки, де всі ланки управління і підгалузі (промисловість, науковий сектор, транспорт, зв'язок, культурне середовище, охорона здоров'я, освіта й ін.) тісно пов'язані зі станом і розвитком житлово-комунального комплексу.

З'ясовано, що однією з головних причин незадовільного фінансового стану житлово-комунального комплексу є недосконалість механізму управління і неефективного розподілу функцій суб'єктів господарювання.

Житлово-комунальний комплекс кожного міста або регіону є специфічним, на рис. 2 зображено структуру управління житлово-комунальним комплексом міста Харкова з точки зору виділення основних функцій зазначених суб'єктів.

Рис. 2. Структура управління житлово-комунальним комплексом м. Харкова

Дисертантом удосконалено поняття «комунальна інфраструктура», яке визначено як комплекс розміщених на території міста інженерного обладнання, споруд, об'єктів і мереж життєзабезпечення, що використовуються в процесі виробництва і надання комунальних послуг, а також включає умови і правила внутрішніх взаємодій для ефективної реалізації послуг, регульованих регіональною системою управління. Об'єкти комунальної інфраструктури використовуються для життєзабезпечення міста, тобто пов'язані з наданням

таких послуг органами місцевого самоврядування, передбачених чинним українським законодавством як обов'язкові.

У ході дослідження виявлено зв'язок систем тарифоутворення та управління комунальною інфраструктурою, який полягає в тому, що чим вища ефективність управління об'єктами комунальної інфраструктури, тим більше величина тарифу відповідає принципам і вимогам до його формування. Відсутність зв'язку між тарифною політикою і ефективним управлінням комунальною інфраструктурою не дозволяє повною мірою реалізувати можливості щодо забезпечення належної якості комунальних послуг. Ефективне управління має також зв'язок із системою власності. У дослідженні показано, що комунальна власність має захист з боку держави, але одночасно має і неврегульовані питання, зокрема щодо дії стимулів та схем оподаткування. Саме ці питання поставлені в роботі для розробки нового підходу до тарифоутворення.

У третьому розділі «Розробка і використання двокомпонентної моделі формування тарифу в комунальному комплексі» доведено доцільність та розроблено алгоритм удосконалення моделі формування тарифів в комунальному комплексі та визначено резерви розвитку підприємств за рахунок поповнення їхніх оборотних коштів.

Алгоритм удосконалення моделі формування тарифу в комунальному комплексі полягає в структурному аналізі витрат, які пов'язані з забезпеченням придбання активів виробничого призначення, необхідних для ведення господарської діяльності, і формується в окрему послугу «Споживання матеріальних ресурсів». Інша частина витрат, пов'язаних з використанням та утриманням у робочому стані майна, яке належить за правом власності територіальній громаді виділяється в послугу «Користування об'єктами міської комунальної інфраструктури».

Користування об'єктами міської комунальної інфраструктури споживачами комунальних послуг виділяється в окремий процес, забезпечення якого відноситься до функцій міського керуючого підприємства, якому делегуються повноваження виконкому щодо завдань, пов'язаних із збереженням об'єктів комунальної власності. Як окрема послуга «користування об'єктами міської комунальної інфраструктури» відповідає ст. 197 п. 1.18 Податкового кодексу України (ПКУ): а) є оплатою вартості державних платних послуг; б) надається фізичним і юридичним особам органами місцевої влади і місцевого самоврядування; в) обов'язковість отримання послуги встановлюється законодавством.

Основу правового режиму використання майна підприємства, на якій ґрунтується його господарська діяльність, становить право оперативного управління. Процес надання в управління і користування об'єктами міської

комунальної інфраструктури за умови створення керуючого комунального підприємства та впровадження нового підходу до формування тарифів складається з наступних етапів.

По-перше, права щодо управління майном і фінансовими ресурсами, які є у власності територіальних громад передаються міській раді в межах ст. 16 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні». По-друге, міська рада передає майно в оперативне управління керуючому підприємству (ст. 133 і 137 Господарського кодексу України). По-третє, складається договір про надання права користування об'єктами міської комунальної інфраструктури, на підставі якого споживачам надається можливість використовувати у власних потребах основні фонди з метою отримання матеріальних ресурсів.

Податковим кодексом України визначено термін «державна послуга», під яким слід розуміти будь-які платні послуги, обов'язковість отримання яких встановлюється законодавством та які надаються фізичним чи юридичним особам органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та створеними ними установами й організаціями, що утримуються за рахунок коштів відповідних бюджетів (ст. 157 п. 15 ПКУ). Зважаючи на вищевказане, послуга «користування об'єктами міської комунальної інфраструктури» згідно з чинним законодавством не є об'єктом оподаткування податком на додану вартість.

Передбачається, що перехід до сплати за комунальні послуги згідно з новим підходом не призведе до зміни загальної суми платежів, яка стягується відповідно встановлених чинних тарифів, однак, виникне резерв (частина податку на додану вартість), що дозволить поповнити оборотні кошти, цільове призначення яких визначається розпорядженням виконавчих органів на подальшу діяльність підприємства з метою підвищення її ефективності і, як наслідок, покращення якості послуг і життя населення.

Двокомпонентна модель формування тарифу відображається наступною формулою:

$$B = K_1 + K_2 \quad (1),$$

де B – база для формування тарифу;

K_1 – сукупність елементів витрат, пов'язаних з наданням послуги «Споживання матеріальних ресурсів»;

K_2 – сукупність елементів витрат, пов'язаних з наданням державної послуги «Користування об'єктами міської комунальної інфраструктури».

Доход від реалізації послуг виражається наступними формулами:

$$R_K^1 = Q * (\sum C_1^1 + C_2^1 + C_3^1 \dots) / V + p^1 + \text{vat} \quad (2),$$

$$R_K^2 = Q * (\sum C_1^2 + C_2^2 + C_3^2 \dots) / V + p^2 \quad (3),$$

де Q – фактичний обсяг споживання матеріального носія послуги (відповідно показанням приладів обліку або нормативам споживання), Гкал для теплопостачання, m^3 для водопостачання та водовідведення;

C_n^1 – витрати, що входять в собівартість послуги «Споживання матеріальних ресурсів» (паливо і електроенергія, вода для технічних потреб, придбані ресурси, інші прямі матеріальні витрати), грн.;

C_n^2 – витрати, що входять в собівартість послуги «Користування об'єктами міської комунальної інфраструктури» (оплата праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація основних фондів, витрати на управління виробництвом та ін.), грн.;

V – загальний запланований обсяг реалізації послуг, Гкал, m^3 ;

p^1, p^2 - запланований прибуток, що спрямовується на провадження інвестиційної діяльності підприємства, грн.

Відповідно до чинного законодавства тариф на послугу «Споживання матеріальних ресурсів» збільшується на суму податку на додану вартість (vat, грн).

Результати розрахунків та практичного застосування двокомпонентної моделі формування тарифу на комунальні послуги довели ефективність впровадження: на досліджуваному підприємстві дане впровадження надало змоги отримати 12% різниці між старим і новим базовим тарифом у водопостачанні та 10,5% у теплопостачанні.

Економічний ефект упровадження двокомпонентної моделі формування тарифу на послуги підприємств комунального комплексу кожного регіону розкривається в позитивній динаміці показника рентабельності реалізації послуг, який визначається як відношення прибутку від операційної діяльності до валового доходу від виконання послуг. Валовий дохід при цьому розглядається як динамічна сума вищевказаних компонент. Показник рентабельності реалізації послуг комунального підприємства розраховується за наступною формулою:

$$f = f(P, R_K^1, R_K^2) = P / (R_K^1 + R_K^2) \quad (4),$$

де P – чистий прибуток комунального підприємства, грн.

Для комунального комплексу м. Харкова практичне значення впровадження запропонованих заходів органами місцевого самоврядування і застосування двокомпонентної моделі формування тарифу на послуги підприємств комунальної форми власності, полягає в тому, що підприємства отримують кошти цільового призначення від 6 до 12% від валового доходу, які за розпорядженням виконавчого комітету міської ради спрямовуються на фінансування заходів, пов'язаних з утриманням в робочому стані, підвищенням технічного стану, модернізацією об'єктів міської комунальної інфраструктури, що належать за правом власності територіальній громаді (рис. 3).

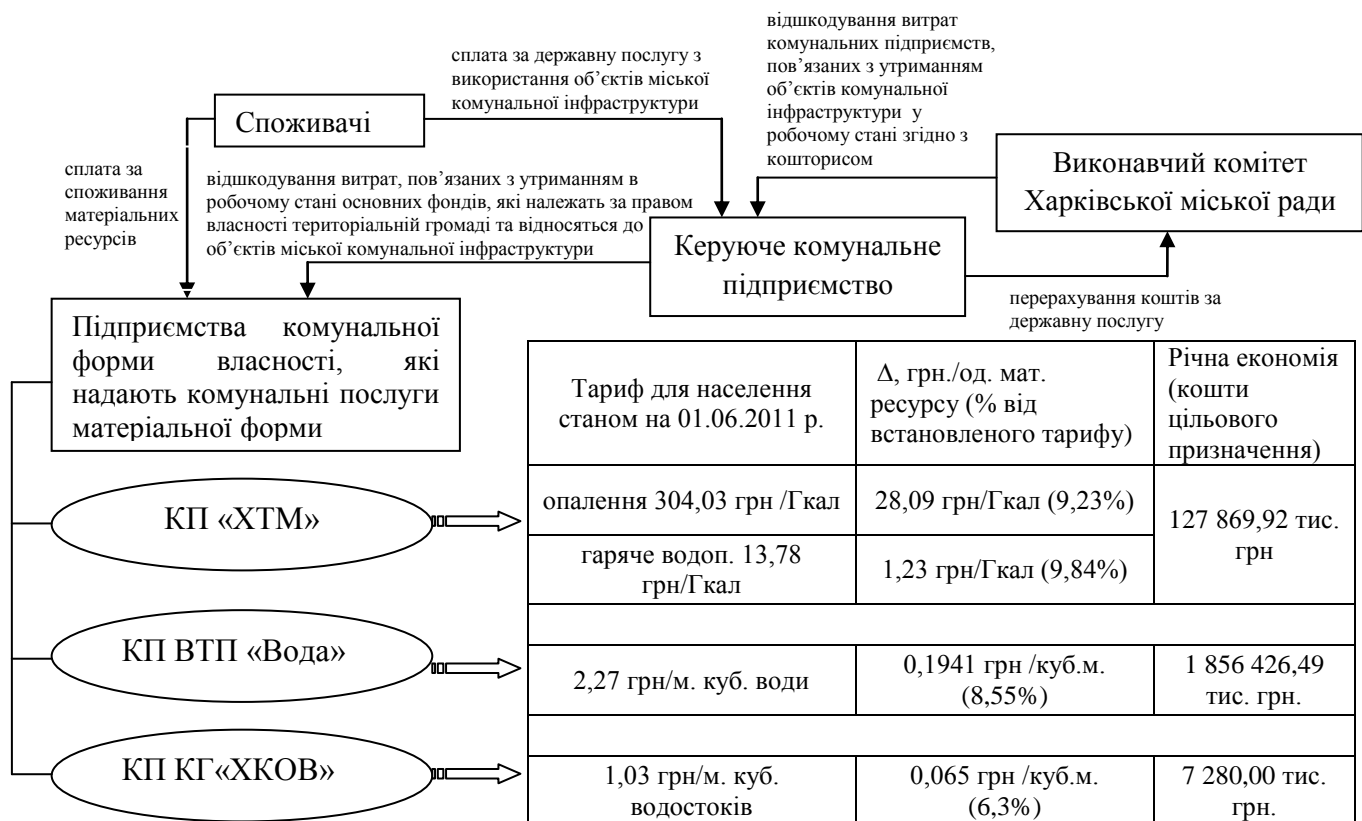

Рис. 3. Практичне значення запропонованих заходів на прикладі комунального комплексу м. Харкова

Зміна питомої ваги кожної з компонент у тарифі на комунальну послугу призводить до зміни розміру прибутку. Так, зменшення частки доходу від реалізації матеріальних ресурсів і зростання валового доходу від використання об'єктів міської комунальної інфраструктури, що належать на праві власності територіальній громаді, призводить до зростання показника рентабельності реалізації послуг комунального підприємства. Оцінку впливу зміни структури валового доходу комунального підприємства на величину рентабельності реалізації можна визначити за допомогою диференціального методу факторного аналізу, який базується на сумі приросту функцій, визначених як часткова похідна, помножена на приріст аргументу на нескінченно малих проміжках.

Значення впливу чинників P , R_K^1 , R_K^2 на показник рентабельності реалізації послуг комунального підприємства визначається за наступними формулами:

$$A_P = \Delta P / (\Delta R_K^1 + \Delta R_K^2) * \ln[(R_K^1 + R_K^2) / (R_K^1 + R_K^2)] \quad (5);$$

$$A_{R_K^1} = [(\Delta f - A_x) / (\Delta R_K^1 + \Delta R_K^2)] * \Delta R_K^1 \quad (6);$$

$$A_{R_K^2} = [(\Delta f - A_x) / (\Delta R_K^1 + \Delta R_K^2)] * \Delta R_K^2 \quad (7).$$

При цьому $\Delta f = A_P + A_{R_K^1} + A_{R_K^2}$.

Існує стійка лінійна залежність між сумою прибутку (P) і значенням структурного коефіцієнта комунального тарифу ($S = [R_K^2 / R_K^1]$), яку визначено на основі рівняння регресії. Розрахунки показали, що при зростанні частки

другої компоненти в структурі тарифу на комунальні послуги розмір прибутку зростає. Темп зростання залежить від специфіки конкретної галузі комунального господарства. Значення емпіричних коефіцієнтів кореляції, близькі до одиниці (для водопостачання $r = 0,9867$; для водовідведення $r = 0,9495$), показують високу ймовірність висунутої гіпотези. Таким чином, запропонована модель являє собою ефективну структуру тарифу, яка стимулює підприємства комунального господарства скорочувати абсолютний і відносний обсяг матеріальних витрат виробничого призначення, що особливо актуально в умовах дефіциту природних ресурсів і забруднення навколишнього середовища.

Враховуючи те, що Україна є високоурбанізованою країною, сукупний урбанізований простір є офіційним місцем життєдіяльності і господарювання для 67% населення, комплексний розвиток регіонів на державному рівні потребує перегляду пріоритетів управління комунальною інфраструктурою саме на мезорівні, що відповідає напрямкам стратегії розвитку держави і стратегічним планам економічного розвитку міст.

Законодавча база дає однакову можливість органам місцевого самоврядування використовувати запропонований підхід до розрахунку тарифу, проте залишає можливість на регіональному рівні здійснювати локальну тарифну політику з врахуванням регіональних особливостей комунальних комплексів кожної конкретної території. Впровадження двокомпонентної моделі формування тарифу на комунальні послуги є одним зі способів стабілізації фінансового стану комунальних підприємств, створення фінансових ресурсів і стимулів для проведення робіт із заміни зношених основних фондів, їх реконструкції і модернізації.

Для практичного застосування запропонованої двокомпонентної моделі в експериментальному порядку на рівні міст або регіонів рекомендується розробити положення про формування тарифної системи, створити банк даних для цільових розрахунків, затвердити тимчасові умови проведення пілотного проекту, одержати підтримку споживачів послуг, сформувавши технологію апробації нової моделі тарифоутворення під контролем місцевого самоврядування і громади.

ВИСНОВКИ

Результатом дисертаційної роботи є обґрунтування нового теоретико-методичного підходу до тарифоутворення на послуги підприємств комунального комплексу та розробка науково-практичних рекомендацій щодо організаційно-економічного забезпечення тарифної політики в житлово-

комунальній галузі. На основі проведених досліджень виконано наступні узагальнення і висновки:

1. У регіональній економіці система житлово-комунального господарства відіграє провідну роль як комплексний і масштабний об'єкт соціального призначення, що виконує одну з найважливіших функцій життєзабезпечення населення міських територій, промислових підприємств і організацій бюджетної сфери. Дослідженнями доведено, що стан галузі на даний час є вкрай незадовільним за більшістю оцінюваних характеристик: високий рівень зносу основних фондів (від 35 до 75% в різних регіонах), низька якість послуг, нестійкий фінансовий стан (обсяги дебіторської та кредиторської заборгованостей перевищили 10 млрд. грн. по ЖКГ України), наднормативна енергоємність продукції та значні втрати ресурсів (25-40% від подачі в мережу), інвестиційна непривабливість галузевих підприємств, що продовжують працювати в режимі збиткової діяльності (збитки досягли 1,8 млрд. грн. на початок 2011 р.). Ступінь і динаміка зростання таких показників у кожному регіоні потребує, з одного боку, дієвої активності державної політики, з іншого, – перегляду органами місцевого самоврядування механізмів саморозвитку, що загалом і складає основу стратегії реформування комунального комплексу.

2. На зміну ідеології «витрати плюс» пропонується більш глибокий аналітичний підхід, що враховує інтереси всіх учасників взаємодій в комунальному секторі економіки. Аналіз стану вітчизняного сектору житлово-комунального господарства і практика зарубіжних реформ показали, що світова система сформувала цілу низку різновидів моделей реформування тарифної політики, в яких головні напрямки: приватизація, розподіл функцій, самоуправління, реструктуризація. Більшість із цих новацій можуть знайти реальне застосування в Україні, зокрема, концесія, лізинг, енергозберігаючі технології і нові моделі формування тарифів та забезпечення сплати послуг.

3. Аналіз результатів ринкових перетворень у регіонах України і проведених реформаційних процесів у зарубіжних країнах дозволив виділити основні засади позитивних змін у діяльності підприємств житлово-комунальних комплексів різних країн, які можуть бути використані для вдосконалення вітчизняного житлово-комунального сектору. Доцільність дослідження питання тарифоутворення обґрунтовано саме на мезорівні, в якому ЖКГ охарактеризовано як сукупність технологічно й організаційно взаємопов'язаних об'єктів, які забезпечують функціонування і розвиток великих міст за допомогою житлово-комунального обслуговування споживачів. Динаміка розвитку ринкових умов і систем комунального комплексу вимагає постійного аналізу методів тарифоутворення і тарифної політики.

4. Бар'єрним чинником, що перешкоджає впровадженню комплексних реформаційних програм виступають організаційні принципи природної

монополії, згідно з якими комунальні підприємства цілісно і практично повністю обслуговують весь контингент споживачів міської території. У дослідженні визначено головні напрями державного регулювання діяльності природних монополій, а саме: впровадження змін у нормативно-правовій базі, підтримка наукового сектору галузі, залучення інвестицій під державні гарантії, участь в організаційно-економічних експериментах, фінансова підтримка інноваційних проектів. Не застосовуючи методів прямого втручання в формування тарифів, держава має створювати основи інвестиційної політики, формувати сучасну думку і суспільну відповідальність щодо організації тарифної системи, здатної забезпечити розвиток галузі.

5. Важливим висновком дослідження є оцінка чинників неприбутковості підприємств комунального сектору. Доведено, що кризи неплатежів і недоліки стратегічного управління є головною причиною незадовільного фінансового стану комунального комплексу. Динаміка заборгованості показує нерівнозначні умови процесу забезпечення надійності і якості надання послуг, що потребує розробки стабілізаційних механізмів з орієнтацією на прогнози, економію ресурсів і розвиток інформаційних систем управління.

6. У дисертації розроблено алгоритм удосконалення моделі формування тарифу на послуги підприємств комунальної власності. Згідно з запропонованою моделлю вводиться процедура розподілу тарифу на дві складові, одна з яких не підлягає оподаткуванню податком на додану вартість. З метою залучення додаткових коштів за рахунок отримання субсидій особами, що їх не отримували та часткового повернення боргу споживачами, які самостійно не реалізували право на отримання субсидії, удосконалено метод вилучення коштів із боржників за житлово-комунальні послуги через виявлення причин наявності боргу та формування бази даних осіб, що мають право на отримання субсидії та забезпечення її отримання. Виконання цих заходів покладено на керуюче комунальне підприємство шляхом надання йому делегованих повноважень міської ради.

7. Вдосконалення моделі формування тарифу на послуги комунальних підприємств запропоновано здійснювати шляхом диференціювання вартості комунальної послуги на дві компоненти: перша пов'язана з забезпеченням придбання активів виробничого призначення, необхідних для ведення господарської діяльності, друга – з використанням та утриманням у робочому стані майна, що належить територіальній громаді на праві власності, за якою тариф дає змогу зменшення податкового навантаження на тариф від 5 до 11% та отримувати можливість додаткового поповнення оборотних коштів цільового призначення для фінансування заходів щодо технічного оновлення і модернізації об'єктів міської комунальної інфраструктури. Впровадження

комплексу запропонованих заходів можливо тільки за рішенням органів місцевого самоврядування і підтримки територіальної громади.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ РОБІТ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ
Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Шевчук В.В. Динаміка показників виконання завдань реформування ЖКГ: ретроспектива, недоліки та позитивний досвід / В.В. Шевчук // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. Вип.99. – Х.: ХНТУСГ, 2010. – С. 374-380.
2. Шевчук В.В. Механізми забезпечення сталого розвитку житлово-комунального господарства України / В.В. Шевчук // Комунальне господарство міст. Вип. 96. – Х.: ХНАМГ, 2010. – С. 66-69.
3. Шевчук В.В. Эффективная структура тарифа как цель ценообразования / В.В. Шевчук // Научный информационный журнал «Бизнес-информ». – 2010. – №3(2). – С. 39-42.
4. Безлюбченко В.В. Вдосконалення процесу надання субсидій / В.В. Безлюбченко // Зб. наук. праць Луцького національного технічного університету. – Вип. 5 (17). – Ч.4. – Луцьк, 2007. – С.51-55.
5. Безлюбченко В.В. Реформа ЖКГ як один з напрямів соціально-економічних реформ в Україні / В.В. Безлюбченко // Зб. наук. праць IV міжнар. наук.-практ. конф. «Соціально-економічні реформи в контексті інтеграційного вибору України». – Том 1. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2007. – С. 29-31.
6. Безлюбченко В.В. Город должен быть комфортным для жизни / О.С. Безлюбченко, В.В. Безлюбченко // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. – Вип. 66. – К.: Техника, 2005. – С. 157-162. (*Особистий внесок: виділені параметри комфортного існування людини в мегаполісі, зокрема підвищення технічного стану об'єктів міської комунальної інфраструктури*).

Опубліковані праці апробаційного характеру:

7. Шевчук В.В. Особливості ефективного управління житлово-комунальним господарством / В.В. Шевчук // Матеріали II Міжнар.-практ. конф. «Економічні проблеми та перспективи розвитку житлово-комунального господарства на сучасному етапі» 20-22 жовтня 2010 р.– Х.:ХНАМГ, 2010. – С. 200-202.
8. Шевчук В.В. Модель «Три “С” плюс тарифна політика» в ЖКГ» / В.В. Шевчук, О.В. Димченко // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. «Україна в умовах глобальної конкуренції: стратегія випереджаючого розвитку». Донецьк:ДРУК-ІНФО, 2010. – С. 451-453
9. Безлюбченко В.В. Управление коммунальной собственностью: опыт проведенных реформ в Украине / В.В. Шевчук // Матеріали Шестой Междунар. науч.-практ. конф. «Проблемы и перспективы развития жилищно-

комунального комплексу міста» 1-4 апреля 2008 г. – Т.2. – М.: МИКХиС, 2008. – С.310-313.

10. Безлюбченко В.В. Ключові аспекти розвитку комунальної інфраструктури міста / В.В. Безлюбченко, О.С. Безлюбченко // Матеріали 34 наук.-техн. конф. викладачів, аспірантів і співробітників ХНАМГ. ч.1. Будівництво. Архітектура. Екологія. – Харків: ХДАМГ, 2008. – С. 5-7.

11. Безлюбченко В.В. Розвиток житлово-комунального комплексу як напрямок інноваційного розвитку України / В.В. Безлюбченко, О.В. Димченко // Тези доповідей міжнар. наук.-практ. конф. «Конкурентоспроможність та інноваційний розвиток України: проблеми науки та практики» 23-24 жовтня 2007 р. – Харків: ВД «Інжек», 2007. – С. 110-113.

12. Безлюбченко В.В. Ціноутворення в системі житлово-комунального комплексу в контексті інноваційного розвитку України / В.В. Безлюбченко, О.В. Димченко // Тези доповідей всеукр. наук.-практ. конф. «Інноваційний розвиток України: наукове, економічне та правове забезпечення» 27-28 жовтня 2006 р. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2007 р. – С. 148-152.

Опубліковані праці, які додатково відображають результати дисертації:

13. Шевчук В.В. Специфіка управління інноваційним розвитком в контексті просторово-мережної залежності / Шевчук В.В., Димченко В.В., Димченко О.В. // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики – Х.: ХАІ, 2010. – №2(6). – С. 46-56.

АНОТАЦІЯ

Шевчук В.В. Тарифоутворення в системі управління комунальною інфраструктурою на мезорівні. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Харківська національна академія міського господарства. – Харків, 2011.

Робота присвячена розв'язанню актуальних наукових проблем щодо вдосконалення взаємозв'язку систем тарифоутворення і управління комунальною інфраструктурою на мезорівні. Доведено, що чим вищим є рівень якості управління об'єктами комунальної інфраструктури, тим більше величина тарифу відповідає принципам і вимогам до його формування. Запропоновано уточнення поняття «комунальна інфраструктура» та доведено необхідність її розвитку як запоруки розвитку економіки міста.

Наведено доцільність удосконалення моделі формування тарифу на послуги комунальних підприємств та запропоновано диференціювання вартості комунальної послуги на дві компоненти: перша – пов'язана з забезпеченням придбання активів виробничого призначення, необхідних для ведення

господарської діяльності; друга – з використанням та утриманням у робочому стані майна, що належить територіальній громаді на праві власності, за якою тариф дає змогу поповнення оборотних коштів.

З метою якісного управління комунальною інфраструктурою запропоновано порядок і визначено законодавче обґрунтування надання державної послуги «Користування об'єктами міської комунальної інфраструктури» комунальними підприємствами через делеговані повноваження органів місцевого самоврядування в особі виконавчого комітету.

Ключові слова: комунальний комплекс, комунальна інфраструктура, тарифоутворення, двокомпонентна модель розрахунку тарифу, розвиток міст, місцеве самоврядування, державна послуга, соціально-економічні проблеми урбанізації, мезорівень.

АННОТАЦІЯ

Шевчук В.В. Тарифообразование в системе управления коммунальной инфраструктурой на мезоуровне. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.05 – развитие производительных сил и региональная экономика. – Харьковская национальная академии городского хозяйства. – Харьков, 2011.

Диссертация раскрывает отдельные вопросы выявления и усовершенствования связи систем тарифообразования и управления коммунальной инфраструктурой, заключающаяся в том, что чем выше уровень качества управления объектами коммунальной инфраструктуры, тем больше величина тарифа соответствует принципам и требованиям к его формированию.

Целесообразность исследования тарифообразования обоснована именно на мезоуровне, т.е. уровне крупнейших городов. Предложено определение жилищно-коммунального комплекса на мезоуровне как совокупность технологически и организационно взаимосвязанных социально-экономических объектов, обеспечивающих функционирование и развитие города посредством жилищно-коммунального обслуживания потребителей.

С целью обеспечения возможности привлечения дополнительных средств за счет получения субсидий лицами, которые их не получали и частичного возврата долга потребителями, которые самостоятельно не реализовали право на их получение, автором усовершенствован метод работы с должниками за жилищно-коммунальные услуги через выявление причин наличия долга и формирование базы данных лиц, имеющих право на получение субсидии и обеспечение ее получения. Обоснована целесообразность усовершенствования модели формирования тарифа на услуги коммунальных предприятий и предложено дифференцирование стоимости коммунальной услуги на две

компоненты, согласно которой тариф дает возможность предприятию пополнения оборотных средств целевого назначения.

С целью качественного управления коммунальной инфраструктурой разработан порядок и определено законодательное обоснование предоставления государственной услуги «Использование объектов городской коммунальной инфраструктуры» посредством делегирования полномочий органов местного самоуправления коммунальному предприятию.

Ключевые слова: коммунальный комплекс, коммунальная инфраструктура, тарифообразование, двухкомпонентная модель расчета тарифа, развитие городов, местное самоуправление, государственная услуга, социально-экономические проблемы урбанизаций, мезоуровень.

ANNOTATION

Shevchuk V.V. Rate-forming in the System of Communal infrastructure`s management at the mesolevel. – Manuscript.

The dissertation submitted for a Candidate of Sciences (Economics), specialty 08.00.05 – Productive Forces Development and Regional Economics. – Kharkiv National Academy of Municipal Economy, 2011. – Kharkiv.

Dissertation reveals certain issues of identification and improvement of tariff formation in communal infrastructure management system connection that is embedded in the direct relation: the higher the quality level of municipal infrastructure objects management, the better rate value corresponds to the principles and requirements of its formation. Feasibility of the tariff formation study is justified precisely at the meso-level, i.e. at the level of the biggest cities.

In order to provide opportunities to attract additional funds by obtaining subsidies by persons who have not received them, and the partial repayment by customers who have not embedded their right to receive them on their own, the author improved the method of working with debtors for housing and communal services by identifying the causes of the debt and the formation of a database of persons eligible for a subsidy and insurance of its obtain. The feasibility of the model of communal tariff formation improvement is outlined and differentiation of communal costs into two components is proposed.

For the purpose of quality infrastructure management, the order is proposed the legal justification for the provision of the public service "Use of urban communal infrastructure objects" by communal enterprises through delegation of local government authorities on the behalf of the executive committee is defined.

Key words: communal complex, communal infrastructure, tariff formation, two-component model of the tariff calculation, urban improving, local Government, governmental service, urbanization socio-economic problems, meso-level.

ШЕВЧУК ВІОЛЕТТА ВЯЧЕСЛАВІВНА

**ТАРИФОУТВОРЕННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ КОМУНАЛЬНОЮ
ІНФРАСТРУКТУРОЮ НА МЕЗОРІВНІ**

Спеціальність 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Відповідальний за випуск

д.т.н., проф. В.І. Торкатюк

Підп. до друку
Друк на ризографі.
Замовл. № 7080

Формат 60x84 1/16
Умовн.-друк. арк. 0,9
Тираж 100 прим.

Папір офісний
Обл.-вид. арк. 0,9
Безкоштовно

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства

вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК №4064 від 12.05.2011